

забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 08-09 трав. 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 33-35.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17815>.

4. Професійна мобільність та безпека: як ефективно використовувати соціальні мережі для кар'єрного розвитку / І. В. Бацуровська, Г. С. Кашина, В. М. Курепін, В. В. Любарець. Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2025. № 2(32). С. 787-799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-787-799](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-787-799).

5. Кравчук Р. В. Реалізація соціальних прав людини: конституційні гарантії, їх реальний стан та перспективи реформування // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 60-62.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16960>.

6. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. Modern Economics. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

7. Дідняк А. В. Зміцнення основ державної стратегії України у співпраці з молоддю на основі міжнародних рекомендацій. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 334-337.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20104>.

Вячеслав КУРЕПІН

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри методики професійного навчання

Валерія ІВАНЕНКО

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

КОРІННІ ПРИЧИНИ МІГРАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ У СФЕРІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ РАЙОНІВ КРАЇНИ

Переміщення людей у межах однієї країни, і між країнами називають міграцією. Це всі види переміщень, незалежно від спонукаючих мотивів, тривалості та добровільного/вимушеного характеру міграції. Під поняття міграції підпадають економічні та вимушені мігранти; внутрішньо переміщені особи, біженці: осіб, які шукають притулок, повернутих; людей, що переселяються за іншими причин, таких як освіта та возз'єднання з сім'єю. Це різновікові групи - від 15-34 років. Більшість мігрантів - вихідці із сільських районів, приблизно 40%.

Внутрішня міграція є масштабнішим явищем. Внутрішня та міжнародна міграція часто взаємопов'язані. Причин багато: переселення внаслідок конфліктів і переслідувань; прохачі притулку; переселенці через стихійні лиха тощо [1, с. 165]. Корінні причини переселень із сільських районів, включають такі: бідність та відсутність продовольчої безпеки в сільських районах; залежність від сільськогосподарського виробництва; серйозні труднощі при отриманні доступу до кредитів, послуг, технологій та ринків (особливо дрібні сімейні фермерські господарства). Стратегією щодо покращення свого добробуту у населення сільських районів стає міграція. Часто буває обдуманим рішенням та важливою

складовою стратегії щодо забезпечення засобів для існування.

Більшість робочих місць у сільському господарстві характеризується низьким чи нестабільним доходом [2, с. 17], відсутністю перспектив працевлаштування та отримання доходів. Додаємо незадовільні послуги для здоров'я, гендерну нерівність у розмірах одержуваної оплати праці, можливостей для розвитку, недостатній соціальний захист, недостатню виробничу безпеку. У сільській місцевості також обмежені чи відсутні: доступ до навчання; привабливі можливості працевлаштування; фінансові та інформаційні послуги тощо.

Міські райони залучають сільське населення, працездатне сільське населення, особливо молодь, розраховує знайти кращу роботу та отримати доступ до послуг охорони здоров'я, освіти та базових послуг. Більша частка сільського населення немає належного доступу до системи соціального захисту [3, с. 68]. Більшості цих людей долають труднощі, пов'язані з соціальними, економічними та екологічними ризиками.

Одною з причин міграції є зміна клімату. Від стихійних лих, спричинених погодними явищами залежать дрібні сімейні фермерські господарства, рибалки, скотарі. Частота та сила негативних природних явищ постійно збільшується. Посуха та пов'язані з нею коливання цін посилюють злидні і голод. Збільшує необхідність пошуку кращих можливостей в інших місцях деградація земель і опустелювання, виснаження природних ресурсів та зміни клімату. Неналежні методи ведення сільського господарства знижують продуктивність та стійкість фермерських господарств, додатково посилюють перераховані проблеми.

Однак, у сільські райони міграція приносить виклики можливості. Програми розвитку та політичні заходи відіграють важливу роль розвитку сільського господарства та сільських районів. Міграція може послабити напругу на місцевих ринках праці. На нашу думку, вона може сприяти більш ефективному розподілу трудових ресурсів та зростання заробітної плати у сільському господарстві населення, що залишилося. З одного боку, сільські райони втрачають наймолодшу, найактивнішу та динамічну частину робочої сили, з іншого боку - сільські жінки отримали більше контролю за виробничими ресурсами та послугами, що потенційно сприяє скороченню гендерного розриву у сільському господарстві.

Сільські райони (господарства) здатні врегулювати проблеми масових переміщень біженців та мігрантів [4, с. 77]. Можна назвати п'ять взаємозалежних напрямків.

1. Корінні причини міграції із сільських районів у контексті розвитку. Для усунення корінних причин міграції вкрай важливі: підтримка дрібних сімейних фермерських господарств; створення альтернативних та стійких джерел засобів до існування; особливі уваги жінкам та молоді. Для цього необхідно: а) державні заходи щодо сприяння впровадженню стійких методів ведення сільського господарства; ефективно надання послуг сільському населенню та інвестування; б) освіта та професійна підготовка у сільських районах, відповідно до потреб ринку праці; в) сприяння сталому управлінню природними ресурсами та підвищення продуктивності; г) інклюзивні системи соціального захисту; д) залучення до системи фінансових послуг населення сільських районів.

2. Стійкість переміщених осіб та приймаючих спільнот в умовах кризи. Необхідна допомога приймаючим громадам і переміщеним особам справлятися з потрясіннями та відновленням. Для цього необхідно: а) гідні робочі місця як для переміщених осіб, так і для мешканців громад; стратегія зменшення небезпеки щодо вирішення потенційних міграційних наслідків будь-яких змін навколишнього середовища; б) доступ до земельних ресурсів, кредитів, ринків для переміщених осіб, зокрема молоді та жінок, які перебувають у несприятливому становищі; гнучкі системи соціального захисту, доступні для біженців, мігрантів у приймаючих громадах; в) участь молоді та жінок у молодіжних організаціях та сільських кооперативах.

3. Попередження конфліктів і стабільність. Інвестування у стійке сільське господарство та джерела засобів для існування може запобігти конфліктам та допомогти

послабити напруженість. Для цього необхідно: а) екологічно стійкі стратегії забезпечення коштів для постраждалого населення; б) пом'якшення наслідків та запобігання конфліктам між переміщеним населенням [5, с. 129]; в) вирішення земельних конфліктів між переміщеними особами та приймаючими громадами.

4. Трудова міграція з сільських районів. Вигідною для громад (мігрантів) може бути сезонна міграція (сезонні сільськогосподарські роботи). Для цього необхідно: а) сезонна зайнятість у сільському господарстві [6, с. 23]; б) право на соціальний захист мігруючим працівникам; в) повага до прав трудових мігрантів у сільському господарстві.

5. Потенціал розвитку міграції. Програми розвитку сільських районів щодо створення сприятливих умов для мігрантів та біженців. Для цього необхідно: а) зниження вартості відправки грошових переказів у сільські райони; підвищення фінансової грамотності населення; б) можливість інвестування у сільське господарство; в) реінтеграція мігрантів за допомогою працевлаштування; г) доступ до заходів соціального захисту для біженців та позбавлених соціального захисту вразливих груп населення.

Отже, для усунення корінних причин масових переселень мігрантів та біженців з сільських районів необхідно використання їх потенціалу в галузі розвитку у повному обсязі. Державні та регіональні установи мають створити умови для появи реальних економічних можливостей сільського населення у місцях їх проживання, розвиток сільського господарства та сільських районів. На різних рівнях виконавчої влади, особливо регіональному необхідно:

а) аналізувати національні та регіональні стратегії та програми по міграційним процесам, розвитку сільського господарства та місцевих громад;

б) нарощувати потенціал зацікавлених сторін у розвитку сільських районів та включення міграції (сезонної міграції) до програм, пов'язаних з сільським господарством, трансформацією сільських районів, зайнятістю та соціальним захистом населення;

в) поширювати та покращувати використання знань і методів роботи про конкретні умови міграції, опираючись на попередній досвід та враховувати уроки минулого.

Література

1. Телеван А. О. Трудові мігранти: нерегульована праці, проблеми, стратегія, співпраця. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С 163-165. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20211>.

2. Дідняк А. В. Міжнародний досвід визначення територій, що потребують підтримки регіонального розвитку // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 15-18. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12065>.

3. Курепін В. М. Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. Modern Economics. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).

4. Піндера М. В. Комплексне та системне опрацювання сталого розвитку вітчизняного аграрного сектору. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 76-79. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18915>.

5. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. Modern Economics. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

6. Дідняк А. В. На шляху до сталого розвитку: амбіції агробізнесу щодо впровадження сільськогосподарських практик. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ 2024. С 22-25. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18914>.

Вячеслав КУРЕПН

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри методики професійного навчання

Дар'я ЛОТАРСВА

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Найважливіший фактор економічного зростання будь якої країни є його населення, основа та суб'єкт суспільного виробництва. З ним пов'язані всі аспекти економічної діяльності суспільства. Виступаючи насамперед в ролі фактора економічного зростання населення є джерелом формування сукупної робочої сили. Постійний рух, зміни, вдосконалення, це стан в якому перебуває населення [1, с. 45]. Демографічне відтворення забезпечує безперервне відновлення поколінь людей. Шлях до відновлення залежить від міграційного та природного руху, ми маємо на увазі в першу чергу його працездатної частини. Наголошуємо, динаміку трудових ресурсів визначають народжуваність, смертність, міграційні процеси. Ці фактори змінюють чисельність населення у працездатному віці.

Сучасні умови сьогодення України значною мірою визначають інтенсивність демографічного розвитку окремих територій та регіонів нашої держави, також впливають міграційні процеси. Міграція населення виступає в даному випадку важливим фактором формування чисельності та складу її мешканців. Це пов'язано з великими масштабами і високої інтенсивністю міграційного руху внутрішн країни з південних та східних регіонів у бік західних регіонів.

Довоєнний період характеризується незначним збільшенням природного приросту населення республіки. Частка працездатного населення штучно збільшувалася за рахунок міграційних процесів. Але природний приріст у поповненні чисельності населення за умов суверенізації є основним. Він повинен переважати міграційні процеси.

Протягом кількох останніх років довоєнного періоду інтенсивні міграційні процеси дещо змінили структуру населення за її національним складом. Він став більш різноманітним [2, с. 23]. Але ж корінне населення звичайно, має більш високі, особливо в сільській місцевості, показники народжуваності, розмір сімей, кількість дітей у них. Ця ситуація зумовлює невідповідності інтенсивності здійснення демографічних процесів об'єктивним потребам економічного розвитку, виявляє невідповідності між рівнем економічного та соціально-демографічного розвитку країни.

Зазначені протиріччя вирішуються критеріями збігу цілей демографічної політики з іншими елементами соціально-економічної стратегії розвитку держави. Разом вони повинні бути спрямовані на якісне вдосконалення всіх форм життєдіяльності населення [3, с. 73]. Економічне зростання має розглядатися не як мета, це засіб захисту життєвих можливостей поколінь сьогодення та майбутніх часів, в умовах, що забезпечують стійкий їх розвиток життєдіяльності та підвищення добробуту.

У різні періоди розвитку нашої держави міграційний рух населення протягом кількох